

Tekst - Carla Teune
Fotografie - Carla Teune

Nederlandse bomen:

autochtoon of allochtoon?

Het is interessant om te bekijken hoeveel bomen die onze tuinen opsieren, echt Hollands zijn. Om er een paar te noemen: berk, wilg, iep, beuk, eik, en es, maar een indrukwekkend aantal is het niet. Wij moeten het dan ook voornamelijk hebben van exoten die in de loop van vele eeuwen ons land zijn binnengekomen.

Eén van de pioniers op het terrein van bomenintroducties was de eerste directeur van de Leidse Hortus Botanicus. Niet alleen houden wij het erop dat Carolus Clusius (1526-1609) de tulp mee naar Leiden bracht, toen hij daar in oktober 1593 aankwam om de Hortus Medicus aan te leggen, hij bracht ook de paardenkastanje mee, oorspronkelijk afkomstig uit de Balkan.

Carla Teune volgde de Tuinbouwschool Huis te Lande in Rijswijk. Werkte in het Arboretum van Kalmthout en leerde veel van Jelena de Belder. Werkte daarna gedurende meer dan veertig jaar in de Hortus Botanicus, Leiden; de laatste twintig jaar als hortulana.

Nieuwsgierigheid

Clusius heeft in Europa veel gereisd om planten te bekijken en daar zaden, stekken, bollen, gedroogd materiaal en beschrijvingen van mee te nemen. Hij reisde in Frankrijk, Spanje, Portugal, de Lage Landen, Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, Engeland, Zwitserland (Italië bezocht hij nooit) en ontmoette daar collega's met wie hij ervaringen uitwisselde en plantenmateriaal ruilde.

Wat bezielde die man om onder moeilijke omstandigheden zoveel te reizen? Uit nieuwsgierigheid en 'voor de kick', is mijn indruk. Het zijn dezelfde redenen, die in later eeuwen zoveel plantenjagers inspireerden om de ruige natuur van Afrika, China en Japan in te gaan. En mij om in de binnenlanden van China, of het bergland van Japan naar planten te gaan kijken, zaden te verzamelen en foto's te maken.

Verzameldrift

Voor mij is de Engelsman Ernest Henry Wilson (1876-1930), die begin vorige eeuw vele moeilijke reizen in China maakte, dé grote plantenjager. Hij bracht grote collecties prachtige planten mee terug, die nu onze tuinen opfleuren. Denk eens aan Lilium regale. Maar ook de bij ons als vitaminerijk en smakelijk bekend staande kiwi bracht hij mee, en de bij velen geliefde vaantjesboom: Davidia involucrata.

Zelf ben ik zeer onder de indruk van dr. Von Siebold (1796-1866), die van zijn eerste reis in Japan (1823-1829) Japanse planten mee naar Nederland bracht. Von Siebold bleef uit Japan planten ontvangen en keerde in 1859-1861 naar dat door hem zo geliefde land terug en stuurde opnieuw scheepsladingen planten naar ons land.

Voorbeelden van exoten: v.l.n.r. tweemaal Syringa yunnanensis en Hamamelis mollis.

Op zijn conto kunnen we bijvoorbeeld blauwe regen schrijven, maar ook Zelkova serrata, Paulownia, Japanse esdoorn, Hortensia's in soorten, Japanse paardenkastanje, Japanse walnoot en vele andere prachtige bomen, struiken en planten. Zo'n 750 stuks in totaal.

Zo'n vijftien bomen en struiken in de Leidse Hortus Botanicus dateren uit deze tijd. Behalve een grachtenhuis in Leiden, (nu het 'Sieboldhuis', Rapenburg 19) had Siebold een kwekerij waar hij door hem geïntroduceerde planten kweekte en verkocht. De Leidse Hortus bezit hiervan een aantal catalogi.

Door Von Siebold ben ik enthousiast geworden om in Japan te gaan kijken; ik ben echter niet de enige die op dat idee kwam: de veel te jong overleden Harry van de Laar uit Boskoop heeft voor het Proefstation voor de Boomkwekerij een aantal verzamelreizen in Japan gemaakt en diverse gewassen meegebracht, die nog steeds door Boskoopse kwekers worden gekweekt.

Vergunningen

Planten verzamelen is tegenwoordig veel moeilijker dan in de tijd van Wilson. Hij kon naar hartelust verzamelen; dat is nu niet meer mogelijk. Vóór een verzamelaar vertrekt, moet hij een verzamelvergunning aanvragen. In het land waar verzameld wordt moeten ook diverse documenten verkregen worden; anders mogen de planten het land niet uit en komen ze Nederland niet in. Verstandige maatregel zegt de één, lastig, hinderlijk en onnodig zegt de ander. Desondanks blijft bij een aantal plantentemensen de verzameldrift aanwezig.

